

El símbol Atanasià

El símbol Atanasià —conegut també per les seves primeres paraules “Quicumque vult”— és un resum de veritats de la fe sobre la Santíssima Trinitat i l’Encarnació. Sant Josepmaria solia resar i meditar aquest text el tercer diumenge de cada mes com a devoció al Pare i al Fill i a l’Esperit Sant.

10/05/2022

► Resa el *Quicumque* amb el devocionari mòbil en català i llatí.

► Descarrega el símbol Atanasià en format PDF

Escolta el Símbol Atanasià en català
(00:05:30)

Disponible també a ivoox i Spotify

Jesús sap que s'apropa la seva hora de passar d'aquest món al Pare. És al cenacle, els seus deixebles més íntims estan reunits al seu voltant, i les seves paraules tenen el sabor agredolç del comiat. No li queda gaire temps d'estar amb ells i al seu cor es debaten fortíssims sentiments: d'una banda, un amor fins a l'extrem, que el portarà a quedar-se en la Sagrada Eucaristia i a vessar fins a l'última gota de la seva sang a

la creu. D'altra banda, el dolor immens per la traïció de Judes i el pes de carregar amb tots els pecats del món.

En un moment tan particular, la seva mirada s'atura en cadascun dels seus apòstols. Coneix els seus desitjos de bé, però també la seva debilitat; en unes hores veurà flaquejar la seva fe i no se li oculta que encara els queda molt per entendre del tresor de la revelació. Tot i així, en aquesta última cena els parla amb més claredat del misteri de la seva vida íntima, i els anuncia la vinguda del Paràclit, que il·luminarà el seu enteniment: «Qui m'estima, guardarà la meva paraula; el meu Pare l'estimarà i vindrem a fer estada en ell (...). Us he dit tot això mentre he estat amb vosaltres, però el Defensor, l'Esperit Sant que el Pare enviarà en nom meu, us farà recordar tot el que jo us he dit, i us ho farà entendre» (*Jn* 14, 23.25-26).

És probable que sant Joan, igual com els altres deu, no compregués en profunditat les paraules del seu Mestre sobre el Pare i l'Esperit Sant, però s'adonava que ningú abans no havia parlat així, i anys més tard les va recollir en el seu Evangeli, després d'haver-les meditat i predicat en nombroses ocasions. Percebia que eren una porta oberta al misteri de Déu u i tri.

Trobar la veritable Vida

«El misteri de la Santíssima Trinitat és el misteri central de la fe i de la vida cristiana».^[1] Jesucrist —el Verb encarnat— ens ho va voler revelar de manera que, identificats amb la seva persona, els cristians aprenguéssim a anomenar Pare a Déu i a obrar atents a les inspiracions de l'Esperit Sant.

Per mitjà de la vida sacramental, Déu habita al centre de les nostres ànimes en gràcia. Tot l'itinerari espiritual es resumeix en el descobriment

progressiu d'aquesta presència, que ens sosté i ens omple. Es tracta d'un camí que cada cristià està cridat a recórrer al llarg de la seva existència. Així ho hem vist i après en l'experiència de tantes dones i homes sants. Recentment ens ho feia considerar el Papa Francesc: «Hi ha el Pare, al qual reso amb el parenostre; hi ha el Fill, que m'ha donat la redempció, la justificació; hi ha l'Esperit Sant, que habita en nosaltres i habita en l'Església. I aquest ens parla al cor, perquè el trobem tancat en aquesta frase de sant Joan que resumeix tota la revelació: "Déu és amor" (1 Jn 4, 8.16). (...) No és fàcil entendre-ho, però es pot viure d'aquest misteri».^[2]

Sant Josepmaria va anar conreant una devoció gradual i profunda a les tres persones divines i, a través de l'exemple i la predicació, la va voler transmetre als seus fills. En una ocasió, el 1968, els aconsellava:

Estimeu la santíssima humanitat de Jesucrist! I de la humanitat de Crist, passarem al Pare, amb la seva omnipotència i la seva providència, i al fruit de la Creu, que és l'Esperit Sant. I sentirem la necessitat de perdre'ns en aquest amor per trobar la veritable Vida.^[3]

L'itinerari d'una devoció

El fundador de l'Opus Dei, que va rebre la fe cristiana dels seus pares, va créixer al llarg dels anys en l'amistat amb cadascuna de les persones divines. Quan era nen, va aprendre a cridar Déu Pare en el pater noster, i aquesta filiació es va fent fonament de la seva vida espiritual. A més, en moments concrets, en els anys posteriors a la fundació de l'Obra, Déu li va concedir palpar amb intensitat especial el sentit de la filiació divina —com aquell 16 d'octubre del 1931, al mig del carrer, en un tramvia.

També a partir de la tardor del 1932 va anar intensificant l'escolta a les mocions del Paràclit, gràcies al consell «tingueu amistat amb l'Esperit Sant. No parleu, escolteu-lo!» rebut del seu confessor. Des de molt aviat va intentar llegir l'Evangelí com un personatge més, per endinsar-se en el coneixement de la santíssima humanitat de Jesucrist, i la seva vida va estar centrada en l'Eucaristia.

Aquesta devoció, que es va anar enfortint en el transcurs de la seva existència, es deixava traslluir en les situacions més corrents. El beat Àlvar del Portillo recordava: Els qui vivíem al seu costat sabem molt bé l'arrelament d'aquesta devoció en la seva vida. Així vaig poder descobrir la manera de guanyar en les rifes que organitzava: és un record ingenu, de família, dels primers anys de la meva vocació. De tant en tant portava a les tertúlies quelcom que

ens fes passar una estona agradable, per exemple, un paquet de caramels. En aquestes ocasions, quan hi havia algun detall que sortia de l'ordinari, el Pare organitzava un sorteig, que consistia a endevinar el número que havia pensat. De seguida em vaig adonar que era sempre el tres, o un múltiple de tres, perquè fins i tot en aquells moments de descans apareixia el seu amor per la Santíssima Trinitat.^[4]

El llibre Camí té 999 punts. En una audiència amb el Papa sant Pau VI, el pontífex li va preguntar per la raó d'aquest nombre. I sant Josepmaria va respondre que era per amor a la Santíssima Trinitat. Per a la primera edició d'aquesta obra va fer dissenyar una portada original que consistia en una sèrie de siluetes del número nou, que formaven una columna.

Quan es va construir Villa Tevere, la seu central de l'Obra, va voler que l'oratori en què celebraria la Missa habitualment estigués dedicat a la Trinitat. El retaule és un alt relleu de marbre blanc amb una representació de la Trinitat Beatíssima, envoltada d'àngels en adoració: Déu Pare creador té a les mans el món amb una creu; al seu costat l'Esperit Sant, també amb figura humana, sosté una flama; al centre, hi ha una talla d'ivori amb Déu Fill a la Creu, entre dos grups de querubins. L'escena està coronada per una etiqueta amb una inscripció: *Deo Patri creatori, Deo Filio redemptori, Deo Spiritui sanctificatori.*

Li agradava fer actes de fe, esperança i amor dirigits al Pare, al Fill i a l'Esperit Sant. El 1971, per exemple, agraïa al Senyor que l'anés movent a comprendre cada dia amb més fondària la presència i l'acció de la Trinitat en la santa Missa. I en els

seus últims anys, en la seva predicació —com reflecteix en l'homilia «Vers la santedat»— o en les trobades que va sostenir amb nombroses persones, suggeria seguir l'itinerari espiritual pel qual Déu l'havia volgut portar, un camí de contemplació en la vida ordinària: El cor sent necessitat, aleshores, de distingir i adorar cada una de les Persones divines. En certa manera és una descoberta, la que fa l'ànima en la vida sobrenatural, com les d'un marrec que va obrint els ulls a l'existència. I s'entreté amorosament amb el Pare i amb el Fill i amb l'Esperit Sant.^[5]

El seu amor era també fruit de l'estudi i l'aprofundiment en la doctrina catòlica. Acostumava a repassar sovint el tractat teològic *De Trinitate*. En una tertúlia amb les seves filles a Roma, el 27 de març del 1972 —el dia anterior a un nou aniversari de la seva ordenació

sacerdotal—, els comentava: Estic llegint constantment llibres de teologia, perquè m'enamora la Trinitat, m'enamora considerar la unitat de la trinitat de Déu; de vegades tinc una miqueta de llum, però la majoria de les vegades són ombres; i em poso molt content de les ombres, perquè Déu seria molt poca cosa si jo el pogués comprendre.^[6]— Afirmava —com ens recorda sovint el Pare— que Déu és tan gran que no cap al cap, però ens cap al cor: I quan (...) et diguin que no entenen la trinitat i la unitat, els respons que tampoc jo no les entenc, però que les estimo i les venero. Si comprenguéss les grandeses de Déu, si Déu cabés en aquest pobre cap, el meu Déu seria molt petit... i, tanmateix, cap —vol cabre— al meu cor, cap en la fondària immensa de la meva ànima, que és immortal.^[7]—

Una tradició secular

Mogut pel desig de fomentar en els membres de l'Obra aquest amor, sant Josepmaria va disposar una sèrie de costums perquè els facilitessin l'aprofundiment en els misteris centrals de la fe. Totes responen a una tradició secular en la litúrgia i en el patrimoni espiritual de l'Església.

Entre d'altres, va proposar que les Pregàries que resen diàriament comencessin amb un acte de lloança, adoració i acció de gràcies a la Trinitat Beatíssima (Gràcies a tu, Senyor Déu; gràcies a tu / Trinitat única i veritable, / Déu únic i suprem, / Unitat única i santa). Anys després, el 1959, va pensar que podria ajudar que en els tres dies que precedeixen la festa de la Santíssima Trinitat, es resés o cantés el Trisagi angèlic a tots els centres de l'Obra. I que el tercer diumenge de cada mes es recités el símbol Atanasià, abans o després de l'oració del matí, com una expressió de fe i lloança a Déu u i tri, i

recomanava que cadascú medités especialment aquell dia en les paraules que conté. Amb gran convenciment, deia a un grup de fidels de l'Opus Dei el 1971, referint-se a aquest símbol: Apreneu-lo, és tan bonic! ^[8] —

El símbol Atanasià

«Durant els primers segles, l'Església va mirar de formular més explícitament la seva fe trinitària, tant per aprofundir en la seva pròpia intel·ligència de la fe com per defensar-la contra els errors que la deformaven. Aquesta va ser l'obra dels Concilis antics, ajudats pel treball teològic dels Pares de l'Església i sostinguts pel sentit de la fe del poble cristià». ^[9] —

El símbol Atanasià —conegut també per les seves primeres paraules: *Quicumque vult*— és un símbol o una recopilació de veritats de la fe, que ha estat tingut al llarg de la història

de l'Església com una de les principals exposicions dogmàtiques de la fe cristiana i la més important pel que fa als dos misteris centrals de la veritat revelada: la Trinitat i l'Encarnació.

Es coneix amb aquest nom perquè es va atribuir erròniament durant diversos segles a sant Atanasi (295-373), bisbe d'Alexandria d'Egipte i defensor de la fe davant l'heretgia d'Arri. D'altres pensaven que la seva autoria es devia al Papa Anastasi I (399-402).

Aquest resum didàctic de la doctrina cristiana va tenir gran autoritat en l'Església llatina i el seu ús es va estendre ràpidament a tots els ritus d'Occident. Durant l'edat mitjana, va estar equiparat al mateix credo del Concili de Nicea. En la litúrgia de l'Església occidental es recitava en l'ofici diví dominical. En el ritu ambrosià, en canvi, s'utilitzava com a

himne de l'ofici de lectures, en lloc del *Te Deum*, diumenge de la Santíssima Trinitat. El seu ús litúrgic ha arribat fins al segle xx: en l'ofici canònic, el *Quicumque*, fins a la reforma de Pius XII (1956), es resava els diumenges. En la litúrgia de les hores actual no està prevista la seva pregària.

Exclosa la paternitat de sant Atanasi, i també la del Papa Anastasi, se n'ha atribuït la redacció a una sèrie de Pares de l'Església —sant Hilari, sant Ambrosi, sant Nicetes, Honorat d'Arle, sant Vicenç de Lerins, Sant Fulgenci, sant Cesari d'Arle i sant Venanci Fortunat— situats entre els anys 350 i 601. Actualment és gairebé unànime l'opinió que el data entre l'any 430 i el 500.

La majoria dels estudiosos afirmen que primer va ser escrit en llatí i després va ser traduït al grec —és a dir, va néixer dins de l'àmbit llatí

occidental de l'Església, i no en l'oriental, com es pensava abans. El seu origen sembla que es troba a les Gàl·lies, al sud de França, a la zona d'Arles.

Més enllà de la introducció i de la conclusió, dedicades ambdues a insistir en la necessitat de professar la fe expressada en el símbol per a la salvació, el *Quicumque* consta de dues parts clarament diferenciades: la primera exposa la fe catòlica entorn del misteri de Déu u i tri; en la segona part es presenta la doble naturalesa en l'única persona divina de Jesucrist. Aquests dos eixos de la nostra fe estan àmpliament desenvolupats en aquest credo.

Les paraules que apel·len a la necessitat de la fe per a la salvació són un eco de les que conté el capítol 3 de l'Evangeli de sant Joan: «Déu no ha enviat el seu Fill al món perquè el món fos condemnat, sinó per salvar-

lo per mitjà d'ell. Els qui creuen en ell no són condemnats, però els qui no creuen ja han estat condemnats, perquè no han cregut en el nom del Fill únic de Déu» (*Jn 3, 17-18*). Són, per tant, una crida a adherir-se a les veritats explicitades en els diversos símbols de la fe elaborats pel magisteri eclesiàstic, alhora que reconeixen la terrible possibilitat que l'home té de rebutjar i tancar-se a la felicitat eterna que Déu li ofereix.

Tan grandíssim profit

Aprèn a lloar el Pare i el Fill i l'Esperit Sant. Aprèn a tenir una especial devoció a la Santíssima Trinitat.^[10] El costum de resar el símbol Atanasià té com a finalitat ajudar els fidels a anar madurant, a poc a poc, personalment en aquesta devoció. Tot i que mai no arribarem a comprendre del tot una veritat que supera amb escreix el nostre enteniment, és una oportunitat per

conèixer Déu sempre més i millor. D'aquesta manera, també ens renova i enforteix en la virtut teològica de la fe, i ens porta a aprofundir en el dogma. Santa Teresa d'Àvila explica en la seva autobiografia com, meditant aquest símbol, va rebre gràcies especials per penetrar en aquest misteri: «Estant una vegada resant el *Quicumque vult*, se'm va donar a entendre tan clarament la manera de com era un sol Déu i tres persones, que jo em vaig espantar i em vaig consolar molt. Em va ser de tan grandíssim profit per conèixer més la grandesa de Déu i les seves meravelles».^[11] És un exemple de com viure certs costums de pietat pot donar pas a comprendre'ls, encara que de vegades sembli que se'n treu poc profit.

Renovant la nostra professió de fe en la Trinitat, reconeixem, agraïm i responem a l'amor diví, i ens tornem a sorprendre davant de la meravella

d'un Déu que ha volgut que siguem els seus fills. No només afirmem la veritat sobre la Trinitat, sobre Jesucrist —*perfectus Deus, perfectus homo*,^[12] Déu perfecte i home perfecte— i sobre l'Església, sinó també la nostra veritable identitat.

A més, reconèixer la nostra fe comuna ens porta a sentir-nos més units a tot el poble de Déu, a la seva missió de conservar íntegre el dipòsit rebut. No resem sols, sinó units als cristians d'ara, que ens han precedit, i als que vindran al llarg dels segles. Finalment, en recitar aquest símbol actualitzem la nostra missió d'apòstols, cridats a comunicar a tots els homes —com aquells primers dotze— la salvació que Crist ens ha convidat a acollir amb la seva encarnació: «Aneu, doncs, a tots els pobles i feu-los deixebles meus, batejant-los en el nom del Pare i del Fill i de l'Esperit Sant» (Mt 28, 19).

[1] *Catecisme de l'Església catòlica*,
núm. 261.

[2] Francesc, *Ángelus*, 30.V.2021.

[3] Sant Josepmaria, recollit a:
Artículos del postulador, p. 175.

[4] Entrevista sobre el fundador de
l'Opus Dei, Àlvar del Portillo, Rialp,
1992, p. 153-154.

[5] *Amics de Déu*, núm. 306.

[6] Sant Josepmaria, paraules
pronunciades durant una tertúlia.

[7] Sant Josepmaria, notes en una
reunió familiar, 9.II.1975.

[8] Sant Josepmaria, notes preses
durant una tertúlia.

[9] *Catecisme de l'Església catòlica*,
núm. 250.

[10] *Forja*, núm. 296.

[11] Santa Teresa de Jesús, *Vida*, c. 39, 25.

[12] *Símbol Atanasià*, núm. 30 (DH 76).

.....

.....

pdf | document generat
automàticament des de [https://
dev.opusdei.org/ca/article/una-porta-
oberta-al-misteri-el-simbol-datanasi/](https://dev.opusdei.org/ca/article/una-porta-oberta-al-misteri-el-simbol-datanasi/)
(07/08/2025)